

Mag. sig LIDIJA LOBOREC REZO, dipl. ing¹.

Ergonomika d.o.o.

Zagreb, Ozaljska 74

Treba li nam ovakav Zakon o stažu osiguranja s povećanim trajanjem ?

¹ Autorica je viša savjetnica «Ergonomike» d.o.o. Zagreb, ovlaštene organizacije za obavljanje poslova zaštite na radu

SAŽETAK: Svrha instituta računanja staža osiguranja s povećanim trajanjem je da se u pogledu prava na ostvarivanje socijalne sigurnosti zbog gubitka radne sposobnosti izjednače radnici koji obavljaju osobito teške i za zdravlje štetne poslove odnosno poslove kod kojih je mogućnost obavljanja ograničena stanjem organizma u starijoj životnoj dobi, s onim radnicima koji rade pod povoljnijim uvjetima i čija radna sposobnost duže traje, jer nije znatnije ugrožena utjecajem ili prirodom rada koji obavljaju.

Vrijeme i gospodarsko/politički sustav u kojem je uspostavljen institut računanja staža osiguranja s povećanim trajanjem, kao i djelatnosti, tehnologije i poslovi na koje se odnosi njegova primjena u takvom su raskoraku s današnjim stanjem u Hrvatskoj da postaje upitna opravdanost postojanja propisa koji se donose sa svrhom njegove primjene.

Institut beneficiranog staža², zbog ekstenzivnog pristupa i široke primjene, uzrokovao je snižavanje ionako niskih propisanih dobnih granica za odlazak u starosnu ili prijevremenu starosnu mirovinu. Do reforme mirovinskog osiguranja više od 110 000 korisnika ostvarilo je mirovinu s prosječnih tri godine i četiri mjeseca beneficiranog staža. Opseg beneficija je znatno širi nego u drugim državama gdje se, u pravilu, omogućava ranije umirovljenje samo užim skupinama zaposlenih (rudari, vojska policija, strojovođe i sl.).

Predstojeći ulazak Hrvatske u Europsku uniju zahtijeva kvalitetno uređivanje područja u kojima se reguliraju pitanja zdravlja i radne sposobnosti čitave populacije koja treba ostvariti radne rezultate u konkurentskim odnosima s drugim članicama Unije. To znači da institut koji opterećuje poslodavca financijski, a istodobno ne daje rezultate u smanjenju troškova za liječenje i rehabilitaciju oboljelih ili radno onesposobljenih radnika, već ih uz starosnu mirovinu (koja čini sve manji postotak u odnosu na plaću koju radnik dobiva u toku radnog vijeka) tjera na dodatne poslove, pa i one koje ne bi smjeli raditi - ne ispunjava svrhu svojeg postojanja.

Postavlja se pitanje ima li u sadašnjem pravnom, gospodarskom, političkom i socijalnom stupnju razvijenosti i zrelosti Hrvatske države smisla održavati na životu

^{2 2} za institut računanja staža osiguranja s povećanim trajanjem uporabi je najčešće kraći naziv «beneficirani staž» pa će se i u ovom tekstu prema potrebi rabiti taj naziv.

institut koji se je pretvorio u vlastitu suprotnost, za čiju primjenu i/ili promjenu nisu zainteresirani poslodavci, država niti sami radnici, odnosno sindikati. Ako bi i bili, ovi potonji nemaju dovoljno sredstava za podmirenje troškova izrade stručne dokumentacije za utvrđivanje činjeničnog stanja za uvrštenje ili reviziju takvih poslova, koje treba prethoditi saborskoj proceduri usvajanja izmjena i dopuna Zakona o stažu osiguranja s povećanim trajanjem.

Slijedom navedenog nameće se i potreba predlaganja mogućih rješenja kojima bi se kvalitetno odgovorilo na pitanje gubitka zdravlja i radne sposobnosti na osobito teškim i štetnim radnim mjestima, na kojima poslodavac taj gubitak ne može spriječiti niti osnovnim niti posebnim mjerama zaštite na radu.

Ključne riječi: staž osiguranja s povećanim trajanjem, snižavanje dobne granice, osobito teški i za zdravlje i radnu sposobnost štetni uvjeti rada, radna mjesta, zanimanja, profesionalni rizik, osiguranici – invalidi, mirovinska reforma.

UVOD

Na pitanje što je zapravo staž osiguranja s povećanim trajanjem ili beneficirani radni staž jedan od mogućih odgovora jest da je to institut obveznog osiguranja radnika u okviru radno-socijalnog zakonodavstva na bazi generacijske solidarnosti. Svrha mu je stjecanje prava na starosnu mirovinu prije nastupa invalidnosti odnosno prije gubitka radne sposobnosti za obavljanje poslova na kojima se primjenom mjera zaštite ne mogu eliminirati štetni uvjeti rada. Takvi uvjeti onemogućavaju da radnik bez posljedica po zdravlje odradi puni radni vijek do odlaska u starosnu mirovinu. Pod ovim se podrazumijeva kumulativno stjecanje slijedećih uvjeta:

- da poslovi koji zbog svojih specifičnosti **trajno i znatno** utječu na zdravlje radnika ubrzavajući gubitak njihove radne sposobnosti,
- da je uspješnost obavljanja profesije **onemogućena životnom dobi** (dakle zbog prirodnog starenja organizma mogu je obavljati mlađi radnici).

Zakon o stažu osiguranja s povećanim trajanjem donesen je 1999. godine (Narodne novine br. 71/99), u okviru reforme mirovinskog sustava, a njegovim donošenjem stavljena je van snage **Odluka o utvrđivanju poslova odnosno radnih zadataka na**

kojima se staž osiguranja računa s povećanim trajanjem (NN, br. 19/84) koja se temelji na članku 154. stavka 3. Zakona o mirovinskom i invalidskom osiguranju (NN br. 26/83) i članka 102, stava 1 Statuta tadašnje Samoupravne zajednice mirovinskog i invalidskog osiguranja radnika Hrvatske (NN br. 31/83).

USPOSTAVA INSTITUTA STAŽA OSIGURANJA S POVEĆANIM TRAJANJEM I NJEGOVE KARAKTERISTIKE U PERIODU DO MIROVINSKE REFORME

Ako se prati trag spomenute Odluke prema ishodištu, treba navesti da je ona bila rezultat svojevrsne deregulacije saveznih propisa na razini poslijeratne Jugoslavije, kojom je svakoj od tadašnjih republika bila dana mogućnost da obavlja reviziju poslova na kojima treba primijeniti institut beneficiranog staža u skladu s promjenama i napretkom tehnoloških procesa te dostignutim stupnjem sigurnosti i zaštite zdravlja radnika na takvim poslovima. U određenim vremenskim razdobljima odluke su se usklađivale na saveznoj razini čime je bila izbjegnuta dugotrajna i komplicirana procedura donošenja saveznog Zakona³. Zbog objektivnijeg sagledavanja svih elemenata kojima se objektivno mogu utvrditi razlozi za uvrštavanje ili odbijanje uvrštavanja pojedinih poslova na kojima se staž osiguranja računa s povećanim trajanjem izrađena je i prihvaćena **Jedinstvena metodologija izrade stručne dokumentacije radi utvrđivanja staža osiguranja s povećanim trajanjem**⁴ koju su morale primjenjivati sve ovlaštene institucije za izradu takve stručne dokumentacije u svakoj od republika odnosno autonomnih pokrajina.

Može se sa sigurnošću konstatirati da je Odluka o utvrđivanju poslova odnosno radnih zadataka na kojima se staž osiguranja računa s povećanim trajanjem, bila najpreciznije razrađen instrument preventivnog djelovanja na području zaštite zdravlja i radne sposobnosti onih radnika koji su tijekom rada dugotrajno bili izloženi teškim i za zdravlje štetnim uvjetima. Horizontalno i vertikalno povezana s ostalim propisima Odluka je činila sustav koji je osiguravao pravično i dosljedno praćenje svakog zaposlenog radnika sa svrhom zaštite njegovog zdravlja i prevencije invalidnosti.

³ Zakon koji je prethodio sadašnjem je bio Zakon o utvrđivanju radnih mjesta na kojima se staž osiguranja računa s povećanim trajanjem (Službeni list SFRJ» br. 17/68, 20/69 i 29/71)

⁴ Prema čl. 124 Ustava SFRJ Društveni dogovor s Jedinstvenom metodologijom za izradbu stručne dokumentacije zaključile su 27.10.1975. godine u Beogradu zajednice mirovinskog i invalidskog osiguranja svih republika i pokrajina i vijeća Saveza sindikata svih republika i pokrajina. Dogovor je objavljen u «S. listu SFRJ» br. 7 od 29.02.1976., a njegova primjena je počela od 01.01.1976.godine

Ovakav pristup značio je dugoročno utjecaj na smanjenje troškova liječenja, rehabilitacije i brige za invalide rada, dakle svojim rješenjima doprinio je racionalnom ponašanju u cijelom sustavu invalidskog i mirovinskog osiguranja.

U Republici Hrvatskoj imenovana je Komisija za ocjenu stručnih mišljenja⁵ ovlaštenih organizacija o opravdanosti primjene staža osiguranja s povećanim trajanjem na pojedinim poslovima i radnim zadacima, promjena u tehnološkom napretku koje su često rezultirale smanjenjem trajanja beneficiranog staža ili ukidanjem beneficija za neka od njih. Dinamika praćenja promjena u razdoblju od donošenja Odluke do raspada SFRJ bila je zadovoljavajuća i davala je rezultate koji su imali značajan utjecaj na gospodarske grane djelatnosti u smislu objektivnog i argumentiranog odlučivanja o opravdanosti izdvajanja sredstava za povećane doprinose poslodavcima koje su uplaćivali u mirovinski fond za radnike na poslovima s beneficiranim stažem. Inercijom je takav trend trajao do 1992. godine što potvrđuju i česte izmjene i dopune odluka Republičkog fonda mirovinskog invalidskog i osiguranja RH (RFMIORH)⁶. Vidljivo je da su se odluke mijenjale dva do tri puta godišnje, što znači da su poslodavci i sindikati bili zainteresirani za taj vid očuvanja zdravlja zaposlenih, odnosno da je tadašnji RFMIORH još uvijek u okviru uspostavljenog sustava **djelovao kao poticatelj praćenja promjena u gospodarskim djelatnostima**. U ponekima od njih nove tehnologije su zapravo odvojile radnika od izvora štetnosti i napora pa su se izmjene odnosile na ukidanje poslova odnosno radnih zadataka koji više nisu ispunjavali zahtjeve za benefikaciju. U drugima su se opet ispravljali neki previdi iz ranijih odluka, ili su se uvrštavali neki novi poslovi za koje je stručnom dokumentacijom dokazano da je primjena beneficiranog staža opravdana.

Kritički gledano na takav sustav prevencije moglo bi se primijetiti da se sustav zapravo «razigrao» u korist zaštite ustavnih prava radnika na zaštitu života i zdravlja, ne vodeći računa o balansu između detaljno razrađenih prava (uključujući troškove njihova ostvarenja) i mogućnosti financiranja tih prava.

STANJE NAKON MIROVINSKE REFORME

⁵ u skladu s člankom 155 stavak 2 Zakona o mirovinskom i invalidskom osiguranju ("Narodne novine" broj 26/83 i dalje)

⁶ N.N., br.: 19/84., 24/85., 24/86., 35/86., 28/87., 15/88., 10/89., 32/89., 57/89., 25/90., 30/90., 7/91., 11/91., 15/91., 33/91., 16/92

Činjenica jest da je mirovinski sustav utemeljen na međugeneracijskoj solidarnosti došao u teškoće zbog nepovoljnih demografskih trendova (kao i u drugim zemljama). No, nakon domovinskog rata, a naročito procesa tranzicije, uslijed priliva ogromnog broja novih umirovljenika i drugih korisnika prava, te stalnog opadanja broja aktivnih osiguranika od kojih se prikupljaju doprinosi za osiguranje bio je prisutan sve veći raskorak između zakonski zajamčenih prava i svote prikupljenih sredstava. Reforma invalidsko-mirovinskog i zdravstvenog osiguranja (uglavnom usmjerena na restrikcije) bila je neizbježna. Osnovne karakteristike novog mirovinskog sustava sastoje se u tome da će se mirovinsko osiguranje i dalje financirati iz uplate doprinosa i prihoda iz državnog proračuna za financiranje mirovina koje se priznaju pod povoljnijim uvjetima, a prava za slučaj starosti i invalidnosti, te prava za slučaj smrti osiguranika ili korisnika mirovine ostvarivat će se pretežno prema načelu solidarnosti, pa neće ovisiti isključivo o visini uplaćenih doprinosa (osim prava na starosnu mirovinu i prijevremenu starosnu mirovinu). Opseg osiguranja, obuhvaća sve rizike osiguranja - invalidnost, starost i smrt. Nakon donošenja Zakona o mirovinskom osiguranju (NN br.102/98) počele su i njegove uzastopne izmjene i dopune⁷ koje su također slijedile izmjene velikog broja podzakonskih propisa, vezanih na Zakon o mirovinskom osiguranju, a te izmjene zadiru i u područje ostvarivanja prava radnika koji rade na poslovima s beneficiranim stažem.

Zakonom o mirovinskom osiguranju između ostalog ukinuto je:

- pravo na naknadu zbog tjelesnog oštećenja nastalog zbog bolesti i ozljede izvan rada, **kao i beneficirani staž po toj osnovi**
- prava na temelju preostale radne sposobnosti (pravo na raspoređivanje, odnosno zaposlenje na drugom poslu, pravo na rad sa skraćenim radnim vremenom i naknade plaće uslijed neposredne opasnosti od nastanka invalidnosti) i izmijenjene radne sposobnosti.
- pravo na osposobljavanje djece sa smetnjama u tjelesnom i psihičkom razvoju (ostvaruje se u sustavu socijalne skrbi)
- pravo na doplatak za pomoć i njegu (ostvaruje se u sustavu socijalne skrbi).

Taj Zakon nije posebno regulirao institut tzv. »beneficiranog staža« već je samo odredbom članka 33. dopustio mogućnost da se ova materija regulira posebnim zakonom. Naime, člankom 33. Zakona o mirovinskom osiguranju **dopušta se da se**

⁷ N.N., br. 127/00, 59/01, 47/02, 117/03, 30/04, 177/04 i 92/05 i 79/07.

za određene kategorije osiguranika, odnosno za određena zanimanja ili teške i za radnike štetne poslove, ostvarivanje prava iz obveznog mirovinskog osiguranja na osnovi tzv. »generacijske solidarnosti« propiše, posebnim zakonom. Posebni zakon, dakle Zakon o stažu osiguranja s povećanim trajanjem donio je Zastupnički dom Hrvatskoga državnog sabora na sjednici 25. lipnja 1999, a stupio je na snagu osmog dana od objavljivanja (NN br. 71/99).

Uz navedeni Zakon, koji predstavlja poseban propis u sustavu mirovinskog osiguranja doneseni su i drugi propisi, koji reguliraju stjecanje prava na mirovinu pod povoljnijim uvjetima.

KOJE SU POSLJEDICE RESTRIKTIVNIH RJEŠENJA PO INSTITUT STAŽA OSIGURANJA S POVEĆANIM TRAJANJEM ?

Donošenjem Zakona o stažu osiguranja s povećanim trajanjem ukinuta je Odluka o utvrđivanju poslova odnosno radnih zadataka na kojima se staž osiguranja računa s povećanim trajanjem i cijela regulativa utvrđivanja takvih poslova odnosno radnih zadataka dignuta je ponovno na razinu koja zahtijeva proceduru izglasavanja u Saboru. Time je otežano svako usklađivanje s aktualnim stanjem u gospodarstvu i svaka promjena. Novi zakon doživio je dopunu 2007. godine⁸ koja se odnosi na uvrštenje samo jednog radnog mjesta u beneficirana radna mjesta i kao takav je na snazi.

Diskriminacija invalidnih osoba kao kategorije osiguranika uvedenih u Zakon o stažu osiguranja s povećanim trajanjem

Uz dvije prethodno utvrđene kategorije osiguranika koji mogu ostvarivati prava iz **obveznog mirovinskog osiguranja** na temelju **generacijske solidarnosti** uvedena je prema odredbama Zakona o mirovinskom osiguranju u Zakon o stažu osiguranja s povećanim trajanjem i treća kategorija osiguranici – **invalidne osobe**. Tom kategorijom obuhvaćene su slijepo osobe, osobe oboljele od distrofije i srodnih mišićnih i neuromišićnih bolesti, oboljeli od paraplegije, cerebralne i dječje paralize, multipleks skleroze, reumatoidnog artritisa, gluhe osobe te osobe kod kojih postoje

⁸ dopuna, N.N., 46/2007

funkcionalni poremećaji zbog kojih se ne mogu samostalno kretati bez uporabe invalidskih kolica.

Ovo je u suprotnosti sa svrhom samog Zakona jer institut beneficiranog staža treba djelovati kao preventivna mjera od gubitka radne sposobnosti na osobito teškim i po zdravlje i štetnim radnim mjestima, a za invalidne osobe je jasno da ne mogu biti raspoređene na takva radna mjesta. S obzirom da invalidne osobe već nastupaju na poslove s invaliditetom odnosno smanjenom radnom sposobnošću, smisao preventive ne postoji.

Svakako je pozitivna namjera zakonodavca da invalidnim osobama osigura sve moguće olakšice, posebice ako se te invalidne osobe unatoč svom zdravstvenom stanju mogu uključiti u neke radne procese. No postavljaju se dva pitanja :

1. što je s osobama koje boluju od bolesti ili imaju neke druge tjelesne nedostatke, koji nisu spomenuti u članku 1. Zakona, a jednako im otežavaju privređivanje do starosne mirovine (primjerice : nijeme osobe)?
2. koja je osnova da se jedna osoba normalnih mentalnih sposobnosti ranije isključi iz radnog statusa u današnje vrijeme kad su sve prisutniji poslovi koji se obavljaju sjedeći cijelo radno vrijeme uz zaslon i poslovi koji ne zahtijevaju potpunu fizičku sposobnost? Zašto bi se takve osobe upućivalo ranije u mirovinu i izoliralo ih od ostalih radnih ljudi kad se s druge strane izrađuju programi za njihovu socijalizaciju i organizira uključivanje u razne druge aktivnosti koje ih povezuju s ljudima bez takvih teškoća?

Invalidne osobe bile su zbrinute i u vremenima prije 2000- te godine, ali ne u okviru propisa kojemu je temeljna zadaća prevencija gubitka zdravlja i radne sposobnosti. Kod ove skupine osiguranika ne radi se o prevenciji, jer oni se već upošljavaju kao osobe s određenim ograničenjima za obavljanje određene vrste poslova.

Prije stupanja na snagu novog Zakona o stažu osiguranja s povećanim trajanjem, staž osiguranja i smanjivanje starosne granice priznavao se svim invalidima s utvrđenim stupnjem tjelesnog oštećenja od najmanje 70%, ako su bili u radnom odnosu ili u nekom drugom osiguranju na osnovi kojeg im se priznavalo pravo na povećani staž. To pravo je prestalo s 31. 12. 1998., s danom prestanka važenja bivšeg Zakona o mirovinskom i invalidskom osiguranju. Povećani mirovinski staž koji je računat do 31.

12. 1998. priznaje se kao stečeno pravo samo do toga dana. Budući da se svojstvo »osiguranika - invalidne osobe« nakon 16. svibnja 1999. utvrđuje i priznaje samo na osnovi podnesenog posebnog zahtjeva, trebali su svi osiguranici koji smatraju da se mogu svrstati u invalidne osobe iz članka 7, stavka 1. Zakona o stažu s povećanim trajanjem **sami podnijeti zahtjev** za utvrđivanje toga svojstva jer im se staž osiguranja s povećanim trajanjem i pravo na smanjivanje starosne granice nakon 16. srpnja 1999. računa isključivo pod uvjetom da im je utvrđeno navedeno »svojstvo osiguranika - invalidne osobe« po tom posebnom Zakonu.

Pitanje je koliko osiguranika – invalidnih osoba je upoznato sa svojim pravima i koliko njih može pravovremeno reagirati da bi ostvarilo ta prava. Za pretpostaviti je da velik broj osiguranika – invalidnih osoba već zbog svojeg zdravstvenog stanja nije u mogućnosti pratiti pravne propise, snaći se u tim propisima, a pogotovo nije u stanju obilaziti vještake pisati i podnositi zahtjeve, istraživati gdje, kome i kada da ih predaju. Ovakvo zakonsko rješenje kojim se osiguranicima – invalidnim osobama prepušta da same informiraju i brinu o rješavanju svojeg statusa je naprosto maćehinski odnos s neugodnim prizvukom kalkulantskog pristupa u stilu: „što manje znaju, manje će tražiti“, a to znači uštedu sredstava koja se odvajaju iz obveznog mirovinskog osiguranja na temelju generacijske solidarnosti. Naravno, na račun invalida.

Posljedice lingvističkih promjena

Za prvu i drugu kategoriju osiguranika Zakon o stažu osiguranja s povećanim trajanjem utvrđuje **radna mjesta i zanimanja** na kojima se staž osiguranja računa s povećanim trajanjem, pod uvjetom da su zaposleni s punim radnim vremenom ili sa skraćenim radnim vremenom, koje se prema Zakonu i kolektivnom ugovoru smatra kao zaposlenje s punim radnim vremenom.

Analiza teksta Zakona ukazuje na nove pojmove koji se pojavljuju u odnosu na raniji propis – Odluku o utvrđivanju poslova odnosno radnih zadataka na kojima se staž osiguranja računa s povećanim trajanjem. Najuočljiviji je pojam «**radno mjesto**» kojim su zamijenjeni pojmovi «**poslovi**», odnosno «**radni zadaci**». Očito je da je ova promjena proizašla iz nastojanja da se izbací iz uporabe terminologija korištena u periodu dok je Hrvatska bila u sastavu SFRJ, kad su se u internim aktima poduzeća

koristili su se upravo pojmovi **poslovi, odnosno radni zadaci**. Osamostaljenjem Hrvatske pojavile su se značajne promjene u terminologiji uopće, pa i u terminologiji radno-socijalnog zakonodavstva. Te promjene vjerojatno na drugim područjima nisu prouzročile neke značajnije posljedice, ali u primjeni instituta beneficiranog staža su takve promjene izazvale pravu konfuziju.

Pojam **radno mjesto** obuhvaća skup više ili manje različitih poslova koji mogu biti različite složenosti ali i različite rizičnosti. Ti poslovi se mogu raščlaniti na pojedine radne zadatke koji opet mogu biti različite vrste, različite složenosti i rizičnosti. Ako se ta slojevitost stavi u kontekst ostvarivanja prava na beneficirani staž, to znači da neko radno mjesto ne bi smjelo samo po svom nazivu biti uvršteno u neki od stupnjeva uvećanja staža osiguranja⁹, nego bi razlog za uvrštenje ili ne uvrštenje trebao biti konkretan posao odnosno radni zadatak, u slučaju da odgovara utvrđenim kriterijima.

Posljedice ove zamjene pojmova (poslovi – radna mjesta) došle su do izražaja u godinama najžešćih tranzicijskih promjena, koje su pratile i učestale izmjene propisa u radno-socijalnom zakonodavstvu. Novi vlasnici privatiziranih poduzeća počeli su se ponašati kao da su ih zaista kupili vlastitim kapitalom, a moć njihovog kapitala utjecala je na političku moć pa su i propisi vezani uz područje radnog i socijalnog zakonodavstva oblikovani prema njihovim interesima i potrebama. Učestalim promjenama Zakona o radu, Zakona o mirovinskom i invalidskom osiguranju i niza podzakonskih propisa koji su zajedno činili cijeli sustav, počele su se kidati dugotrajno i pažljivo stvarane sponne u mreži sustava. Javljali se prvi znakovi disfunkcije. U poduzećima mijenjali su se Pravilnici o organizaciji i sistematizaciji temeljem kojih radnici više nisu dobivali rješenja o rasporedu na poslove i radne zadatke, već su s poslodavcem sklapali ugovore o radu i raspoređivani su na radna mjesta vrlo uopćenih naziva (primjerice: radnik u proizvodnji). Vlasnici poduzeća su vrlo brzo shvatili da će promjenom naziva radnog mjesta izbjeći plaćanje povećanih doprinosa za ona radna mjesta na kojima je staž osiguranja utvrđen s povećanim trajanjem, pa

⁹ Primjerice, poslovi odnosno radni zadaci radnika koji neposredno rade na odlamanju i rezanju staklenih ploča navedeni u Odluci iz 1984. godine su bili beneficirani samo u dijelu u kojem su radnici obavljali radne zadatke ručnog nemehaniziranog odlamanja i rezanja staklenih ploča. Ako se je rezanje staklenih ploča obavljalo strojno, beneficirani staž se nije priznavao. Odnosno ako je radnik samo dio radnog vremena obavljao ručno nemehanizirano odlamanje i rezanje staklenih ploča trebalo je u stručnoj dokumentaciji utvrditi koliki je to dio radnog vremena, kolika je učestalost te vrste radnog zadatka i može li tako utvrđena izloženost štetnim uvjetima utjecati na gubitak zdravlja odnosno radne sposobnosti prije navršenih godina za odlazak u mirovinu

su to masovno i činili. Naravno da dio njih nije uplaćivao niti obvezne doprinose za mirovinsko i zdravstveno osiguranje, a kamoli za beneficirani staž.

U članku 4. Odluke o utvrđivanju poslova odnosno radnih zadataka na kojima se staž osiguranja računa s povećanim trajanjem bili su utvrđeni poslovi odnosno radni zadaci na kojima zbog težine posla, **nakon određenih godina života nije moguće s uspjehom obavljati svoju profesionalnu djelatnost**. Ukidanjem Odluke u novi Zakon o stažu osiguranja s povećanim trajanjem unesen je novi pojam «zanimanja». Ne ulazeći dublje u definiranje razlika između pojmova «radno mjesto» i «zanimanje» postavlja se ipak pitanje koja je pojmovna razlika između **zanimanja** «ronilac» ili plesač klasičnog baleta» u odnosu na pojam **radnog mjesta** «kamenoklesar» ili «brodoskelara»? Po čemu jedni jesu zanimanje, a drugi nisu, odnosno jedni pripadaju u grupu radnih mjesta, a drugi ne?

U smislu primjene ovog Zakona, jedina razlika je upravo ono što je bilo navedeno u Odluci, a to je činjenica da neke poslove ljudi naprosto ne mogu obavljati u starijim godinama zbog slabljenja funkcija organizma. Uglavnom se radi o slabljenju fizičkih funkcija (slabija motorika, slabljenje koštanog i mišićnog sustava, slabljenje vida i sluha sporije reakcije na različite podražaje iz okoline, i sl.), što može biti riskantno za samog radnika, ali i za njegovu okolinu. Primjerice, baletni plesač ili plesačica sa 60 godina više neće moći s uspjehom nastupati bez rizika od pada na plesnom podiju i ozljeda pri padu. Njegovim padom neće nitko biti ozlijeđen osim njega samog. No, pilot helikoptera u toj dobi teško da ima jednaku brzinu reagiranja na gomilu istodobnih, a raznovrsnih informacija i sposobnost trenutnog donošenja odluka, čime bi mogao osim sebe u opasnost dovesti i putnike helikoptera i helikopter i ljude koji obitavaju na mjestu pada helikoptera. Dakle, tu mogu nastati ogromni gubici i štete. Smisao članka 4. ukinute Odluke ostao je i dalje u članku 5. Zakona o stažu osiguranja s povećanim trajanjem, ali je ugrađen u besmisleno poglavlje III kojim se zanimanjima daje krivi smisao. Dapače, u istom članku a i u članku 6. navode se zajedno oba pojma «radna mjesta, odnosno zanimanja»¹⁰. Po čemu je, primjerice «dimnjačar na čišćenju visokih tvorničkih dimnjaka» zanimanje? Ako dimnjačar jest zanimanje, onda je razlog zašto bi neki od dimnjačara trebao imati beneficirani staž

¹⁰ Stavak 2 članka 5. Zakona o stažu osiguranja s povećanim trajanjem (NN 71/99) : «Stož osiguranja na radnim mjestima pod točkom 1. do 8. stavka 1 ovog članka.....»; a stavak 1. istog članka: «Utvrđuju se zanimanja na kojima fiziološke funkcije organizma...»; stavak 1. članka 6. « radna mjesta, odnosno zanimanja na kojima...»

upravo posao čišćenja visokih tvorničkih dimnjaka, za razliku od drugih dimnjačara koji ne rade takav posao. Iz navedenog je očito da ovdje nije djelovala struka nego se pokušalo kozmetički dotjerivati propis kako bi se jezično razlikovao od prethodnog. No, ne bi tu bilo potrebe previše zamjerati kozmetičarima propisa da iz te terminološke kozmetike nije proizašao niz nedoumica i promjena koje se do danas negativno odražavaju na pojedine korisnike ranije stečenih prava.

Snižavanje dobne granice za stjecanje prava na starosnu mirovinu

Snižavanje dobne granice za stjecanje prava na starosnu mirovinu ovisi o dužini razdoblja za koje se staž osiguranja računa s povećanim trajanjem i stupnju povećanja staža osiguranja. Svakih 12 mjeseci efektivnog rada računa kao 14, 15, 16 odnosno 18 mjeseci staža osiguranja, ovisno o odjeljku u koji je svrstano radno mjesto, ili «zanimanje», a za invalide se primjenjuje stupanj uvećanja 12/15.

Izmjenama i dopunama Zakona o mirovinskom osiguranju, koje su objavljene u »Narodnim novinama« br. 117/03, a koje se primjenjuju od 23. VII. 2003, uvedene su povoljnije novosti za osobe koje rade na poslovima na kojima se računa staž osiguranja s povećanim trajanjem. Tim izmjenama i dopunama mirovinskog zakona ponovno je otvoren rok za ostvarivanje prava na starosnu mirovinu uz smanjivanje uvjeta starosne granice propisane za starosne mirovine osobama koje rade na poslovima na kojima se staž osiguranja računa u povećanom trajanju, ali samo do 31. XII. 2007. Dakle do toga dana bilo je olakšano ostvarivanje prava na starosnu mirovinu radnika koji ostvaruju pravo na beneficirani staž.

Ove promjene mogle su biti korisne za poslodavce koji su se htjeli osloboditi tereta starijih radnika, ali i za same radnike koji su se na taj način mogli osloboditi pritiska poslodavaca da ih bilo koji način odstrane iz poduzeća. Pitanje je koliko su relevantne službe u poduzećima pratile ovakve promjene vezane uz staž osiguranja s povećanim trajanjem i koliko su poslodavci bili voljni sudjelovati u ostvarivanju prava radnika, ako su ta prava povezana s uplatom povećanih doprinosa. Ako je poznato da je poslodavcima (posebice u manjim poduzećima) olakšano otpuštanje radnika i ako se dopušta da se radnicima otkáže ugovor o radu zbog privremene nesposobnosti za rad u slučaju ozljede na radu i profesionalnih bolesti¹¹, onda zaista nema niti jednog

¹¹ članak 19 Zakona o zdravstvenom osiguranju zaštite zdravlja na radu (N.N., br. 85/06.)

razumnog razloga zbog kojeg bi sam poslodavac bio inicijator povećane uplate doprinosa.

Inače, mnogi radnici, koji su radeći na radnim mjestima na kojima se računa staž osiguranja s povećanim trajanjem, ostvarili uvjete za odlazak u mirovinu ne koriste tu mogućnost, jer su iznosi mirovine tako niski da im ne omogućavaju preživljavanje. Upravo suprotno, ti radnici rade i više od svog radnog vremena (primjerice: šumarski radnici – sjekači, prometnici i dr.) nastojeći priskrbiti dodatne prihode uz osobni dohodak koji dobivaju za redovan rad. Ne postoji odredba kojom bi radnici koji rade na radnim mjestima s beneficiranim stažem **morali to pravo i koristiti** s danom stjecanja tog prava, pa je u takvim slučajevima institut beneficiranog staža kao mjera zaštite pretvoren u svoju suprotnost.

Promjene u sustavu evidentiranja obveznika uplate dodatnog doprinosa i korisnika prava na staž osiguranja s povećanim trajanjem

Prema novoj podjeli mirovinskog sustava na I., II., i III. stup osiguranja promijenjen je i sustav evidencije o obveznicima uplate dodatnog doprinosa i korisnicima prava beneficiranog staža. Vođenje podataka prebačeno je iz Hrvatskog zavoda za mirovinsko osiguranje dijelom u REGOS, a dijelom u Poreznu upravu i pri tome izgubljen kontinuitet praćenja podataka o kretanjima unutar instituta beneficiranog staža.

Ranije je postojao kodeks po kojem su se vodile evidencije osiguranika s beneficiranim stažem, no takvi podaci se više ne vode i sve što je moguće u HZMO-u od podataka dobiti jest zbirni broj osiguranih osoba s beneficiranim stažem po djelatnostima i prema stupnju uvećanja.

Evidencija po oznaci naziva radnog mjesta više se ne može pronaći u bazama podataka. Otežavajuća okolnost je da su se oznake djelatnosti promijenile stupanjem na snagu nove nacionalne klasifikacije djelatnosti (NN br. 52/03), a struktura djelatnosti, razreda i podrazreda je različita i neusporediva s prethodnom Jedinstvenom nacionalnom klasifikacijom djelatnosti koja je bila u uporabi od 1.1.1977. do 31.12.1995. godine. Praćenje i usporedba podataka o stažu s povećanim trajanjem po djelatnostima time su potpuno onemogućeni.

Jedna od otežavajućih okolnosti jest i ta da su u djelatnost «**L - Javna uprava, obrana: obvezno socijalno osiguranje**» uključeni i oni osiguranici kojima se staž osiguranja računa s povećanim trajanjem, regulira posebnim propisima¹².

Naime podizanjem instituta beneficiranog staža s razine Odluke na razinu Zakona dana je mogućnost da se u okviru drugih zakona donose odluke kojima se regulira beneficirani staž neovisno o ovom propisu, što rezultira različitim kriterijima benefikacije i različitim metodologijama utvrđivanja radnih mjesta koja se uvrštavaju u tu kategoriju. Raniji princip primjene jednakih kriterija pri izradi i ocjenjivanju stručne dokumentacije nitko ne kontrolira i on je nadomješten donošenjem odluka na razini različitih ministarstava.

Ne dovodeći u pitanje opravdanost ostvarivanja prava na beneficirani staž zaposlenih u djelatnosti javne uprave i obrane, dakle djelatnostima koje su financirane iz državnog proračuna ipak je indikativno koliko je bilo interesa za podnošenje poticaja za utvrđivanje radnih mjesta na kojima se staž osiguranja računa s povećanim trajanjem, za razliku od ukupnog gospodarskog sektora u kojem je taj interes zanemariv.

Odnos broja osiguranika po ovoj osnovi za 2006. godinu je takav da se od ukupnog broja korisnika (72.683) na djelatnost «**L» javna uprava, obrana i obvezno socijalno osiguranje** odnosi 43.563 korisnika, a u svim ostalim gospodarskim, uslužnim i društvenim djelatnostima ostaje 29.120 korisnika. Iskazano u postocima : 59,94% korisnika tereti državni proračun, a za 40,06% korisnika obvezni uvećani doprinos uplaćuju poslodavci.

Za ilustraciju će poslužiti slijedeći grafikon :

¹² [Zakon o pravima iz mirovinskog osiguranja djelatnih vojnih osoba, policijskih službenika i ovlaštenih službenih osoba \('Narodne novine', broj 128/99, 129/00-16/01-22/02\)](#),

Uredba o radnim mjestima ovlaštenih carinskih službenika kojima se staž osiguranja računa s povećanim trajanjem (Narodne novine, broj 142-06)

[Zakon o vatrogastvu \('Narodne novine', broj 106/99\)](#),

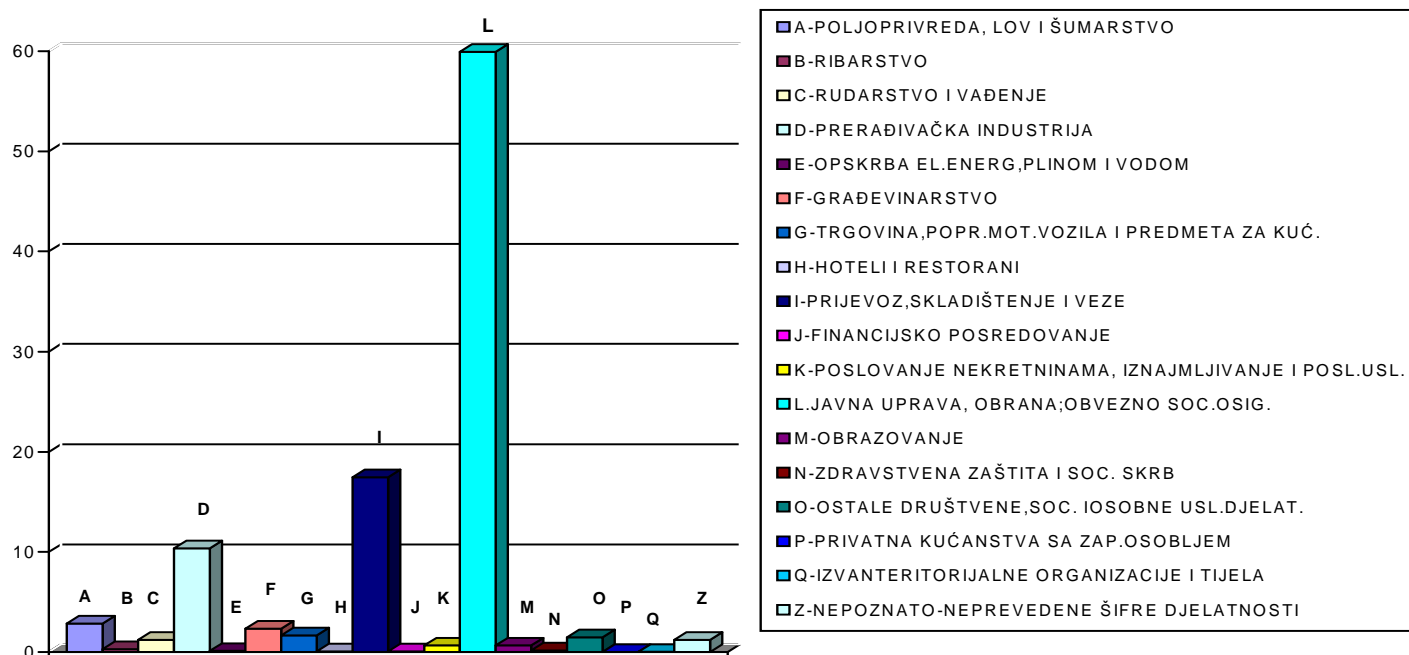
[Zakon o razminiranju \('Narodne novine', broj 19/96, 86/98 i 64/00\)](#)

Zakon o Uredu za suzbijanje korupcije organiziranog kriminaliteta ('Narodne novine', broj 88/01,12/02).

Zakon o pravima hrvatskih branitelja iz Domovinskog rata i članova njihovih obitelji (N.N., br.108/96., 94/01).

Zakon o pravima i dužnostima zastupnika u Hrvatskom državnom saboru (N.N., br. 55/00)

Zastupljenost osiguranika s beneficiranim stažem prema djelatnostima

Interesantno je također usporediti zastupljenost osiguranika s beneficiranim stažem u djelatnosti Poslovanja nekretninama, iznajmljivanje i poslovne usluge, s djelatnošću Zdravstvena zaštita i socijalna skrb. Zar ne vrišti činjenica da ne postoji interes za poticanje utvrđivanja opravdanosti uvrštenja radnih mjesta u kategoriju beneficiranih zanimanja za liječnike, primjerice kirurge (koji s navršanjem određenih godina više nisu u stanju provesti više sati u operacionoj sali stojeći u poluprignutom položaju nad pacijentom i operirati nepogrešivim i brzim pokretima trajno izloženi stresu), a istodobno se u poslovanju nekretninama i iznajmljivanju nalazi četiri puta više radnih mjesta i zanimanja koja zaslužuju takvo uvrštenje i za koja se plaćaju povećani doprinosi.

Bez posebne želje za ulaženjem u dublju analizu «za» i «protiv» argumenata koji dolaze s različitih strana kad se pokrene pitanje utvrđivanja beneficiranog staža za neko od radnih mjesta ili zanimanja, može se zaključiti da ne postoji institucija koja bi sustavno pratila svrhu postojanja ovog Zakona i davala poticaje za uvrštavanje odnosno ukidanje radnih mjesta ili zanimanja sa stažem osiguranja s povećanim trajanjem. Ispravno je konstatirati **da postoji institucija koja ima zakonsku**

mogućnost davanja poticaja (Hrvatski zavod za mirovinsko osiguranje¹³), ali je ona ovaj segment obveznog osiguranja na temelju generacijske solidarnosti potpuno izbacila iz područja svog interesa, gledajući na njega kroz prizmu procentualne zastupljenosti u odnosu na ostale vrste osiguranja. Krucijalni problem svake inicijative je financiranje izrade stručne dokumentacije koja se prilaže poticaju i dostavlja Komisiji za ocjenu opravdanosti zahtjeva za utvrđivanje staža osiguranja s povećanim trajanjem.

Jasna je «pat» pozicija u koju je doveden sam Zakon odnosno njegov smisao. Ostaje mogućnost da taj Zakon traje ovakav kakav jest dok se ne promijeni kompletna pravna regulativa i ne uspostavi novi sustav sigurnosti i zaštite zdravlja zaposlenih. Fond mirovinskog osiguranja (tadašnji Republički fond mirovinskog i invalidskog osiguranja RH) odustao je još 1999. godine od revizija radnih mjesta i zanimanja na kojima se staž osiguranja računa s povećanim trajanjem, a koje do tada redovito provodio. Od tada je podnošenje zahtjeva i financiranje izrade stručne dokumentacije prepušteno poslodavcima koji su tražili ukidanje beneficiranih radnih mjesta ili zanimanja, jer su ih doprinosi dodatno opterećivali, a radnika su se mogli lako rješavati i bez oslanjanja na raniji odlazak u mirovinu ostvarenjem beneficiranog staža. Oni koji su tražili isključivo uvrštavanje novih radnih mjesta u Zakon bili su sindikati koji su u tranzicijskim vremenima oslabili i izgubili članstvo, a time naravno i mogućnost financiranja izrade stručne dokumentacije. Jaki sindikati (brodogradnja, pomorci, naftaši, i sl.) uspjeli su najčešće pritiskom na poslodavca izboriti financiranje izrade stručne dokumentacije, a neki sindikati su i sami uspjeli namaknuti za tu svrhu potrebna financijska sredstva. Tamo gdje su u poduzeća ušli strani investitori djelovanje sindikata je zamrlo ili je formalno, a strani vlasnik uopće ne razumije o čemu se radi ako se i uspije dotaći tema beneficiranog staža.

Današnja situacija u praksi je takva da poslodavci koji već imaju od ranije utvrđenu obvezu plaćanja doprinosa za beneficirani staž uplaćuju dodatni doprinos po ovoj osnovi tek ako intervenira sindikat tužbama (pod uvjetom da sindikat uopće postoji ili funkcionira. Sankcije utvrđene ovim Zakonom za poslodavce koji krše obveze plaćanja su simbolične i usmjeruju ih upravo na izbjegavanje provođenja obveza, a poznato je koliki broj sudskih sporova odlazi u zastaru.

¹³ Stavak 2 članka 6. Zakona o stažu osiguranja s povećanim trajanjem: «Poticaj za utvrđivanje, odnosno ukidanje radnih mjesta i zanimanja na kojima se staž osiguranja računa s povećanim trajanjem, može dati poslodavac, sindikat i **Hrvatski zavod za mirovinsko osiguranje**»

ZAKLJUČAK

Na pitanje postavljeno u naslovu odgovor je : **ovakav Zakon o stažu osiguranja s povećanim trajanjem ne služi svrsi, ali potrebno je (i moguće) institut beneficiranog staža zadržati, uz višestruke promjene** i to na planu:

- o razine propisa koji će ga regulirati,
- o korjenite revizije njegovog sadržaja,
- o iznalaženja načina za ekonomsko opravdanje njegove daljnje primjene,
- o iznalaženja načina privlačenja uplatitelja potrebnih sredstava
- o iznalaženja načina sustavne kontrole uplate sredstava, ali i pravilne primjene prava
- o usklađivanja velikog broja propisa koji reguliraju prava i obveze osiguranika obuhvaćenih ovim institutom, a trenutno su u međusobnoj koliziji, odnosno paralelno su u primjeni, pa se neke odredbe istovremeno pojavljuju u dva propisa.

Institut staža osiguranja s povećanim trajanjem ne može se promatrati odvojeno od cijelog područja sigurnosti na radu i zaštite zdravlja radnika pa je potrebno rješavati to područje u cjelini s posebnim naglaskom na preventivne mjere i razvoj sigurnosne kulture.

Uspostavom cjelovitog sustava prevencije i praćenja ozljeda na radu, profesionalnih bolesti i bolesti vezanih uz rad te razradom posebnog obveznog osiguranja od nesreća na radu kojim će poslodavci biti motivirani kroz mjere smanjivanja ili povećavanja premija na investiranje u mjere zaštite, s vremenom bi institut beneficiranog staža naprosto prestao živjeti, sam bi se ugasio.

Vrlo dobar primjer za takvu mogućnost pruža primjer Slovenije gdje su sva prava koja su radnici stekli u vrijeme raspada SFRJ po osnovi instituta beneficiranog staža ostala su nedirnuta, ali su prebačena u obvezno dodatno mirovinsko osiguranje. Novim Zakonom o mirovinskom i invalidskom osiguranju SR Slovenije koji je u primjeni od 31.12.2000. godine sva radna mjesta koja su na osnovi starih propisa bila utvrđena kao radna mjesta s povećanim stažem osiguranja, preimenovana su u **radna mjesta u vezi s kojima ostaje obveza dodatnog osiguranja**. Tom vrstom osiguranja upravlja **Kapitalno društvo**. U to osiguranje su 1.1.2001. godine uključeni oni osiguranici koji su na dan 31.12.2000. radili na radnim mjestima na kojima se staž osiguranja računao s povećanjem i koji su na taj dan imali mirovinskog staža manje od

25 godina (muški) odnosno 23 godine (ženske). Tim osiguranicima se starosna granica utvrđena za dobivanje starosne mirovine načelno snižava na račun beneficiranog radnog staža, iako ne u potpunom opsegu, odnosno za onoliko mjeseci za koliko je bila stopa povećanja. Ostaju, naime, određena zakonska ograničenja koja u prethodnom razdoblju postupno podižu najnižu granicu starosti, što znači da se starost neće snižavati u cijelosti, nego najviše do te određene granice. Prethodno razdoblje će biti okončano 2010. godine.

Literatura:

Schulz, U. : Grundfragen des berufsgenossenschaftlichen Gefahrtarifs . – Sankt Augustin, HVBG, 1999
Divjak , B., Gulin, B., Kačić, S., Rismondo, M., Šimetić, B.: Mirovinsko i invalidsko osiguranje. - Zagreb, Narodne novine, 1985.g.
Skupina autora: Medicina rada.- Zagreb, knjiga, 1966
Guardianchich, I.: Politička ekonomija mirovinskih reformi u Hrvatskoj od 1991 – Medicinska 2006.- Firenza, European university Institute, 2007.g.
Skupina autora: Zakon o radu s komentarima i tumačenjima.- Zagreb, Timpres, 2003
Učur, M.: Zdravstveno osiguranje zaštite zdravlja na radu u projektu reforme zdravstva.- Zagreb, Sigurnost 40 (3) 211-328, srpanj – rujan 2007., str. 243-261.
Technical Assistance Information Exchange Instrument of the European Commission.- Pretto, J., Lagrange, P. – Seminar o zdravlju i sigurnosti na radu te socijalnom dijalogu – INT MARKT 24876, Zagreb, 6-7.rujan 2007.
Zrinščak, S.: Socijalna politika u «Planu integrativnih aktivnosti Republike Hrvatske».- Zagreb, Revija za socijalnu politiku, Svezak 6, br. 3,1999.
http:// www.ekonomist.co.yu/magazin/em93/temabroja.htm
Skupina autora: Prijedlog nacрта Nacionalnog programa zaštite zdravlja i sigurnosti na radu. – Zagreb, Nacionalno vijeće za zaštitu na radu pri Vladi Republike Hrvatske –2005.
Vuković, S.: Mirovinski sustav u Republici Hrvatskoj – temeljni pokazatelji. .- Revija Socijalna politika , rujan 2005., str 377-391
Rismondo, M.: Reforma mirovinskog osiguranja u Sloveniji.- Revija za socijalnu politiku, Svezak 6, BR. 2 (1999)
Bogadi-Sare,., Zavalić, M.: Zaštita zdravlja na radu u Republici Hrvatskoj – stanje i perspektive.- Sigurnost 49 (2)str. 83-89(2007)

KORIŠTENI PROPISI:

Socijalni zakonik, šesta knjiga – obvezatno mirovinsko osiguranje - Njemački zakon o mirovinskoj reformi 1992. – Zbirka pravnih propisa 338. - Zagreb, NN 1992.
Bergbau-Berufsgenossenschaft- Gesetzliche Unfallversicherung: Vierundzwanzigster Gefahrtarif , Berlin, 1993.
Zakon o utvrđivanju radnih mjesta na kojima se staž osiguranja računa s povećanim trajanjem .- Službeni list SFRJ br. 17/68., 20/6. i 29/71.
Zakon o mirovinskom i invalidskom osiguranju, N.N., br. 26/83. ispr. 48/83., 5/86. i dalje

Odluka o utvrđivanju poslova odnosno radnih zadataka na kojima se staž osiguranja računa s povećanim trajanjem.- N.N., br. 19/84
Odluke Republičkog fonda mirovinskog invalidskog i osiguranja RH.- N.N., br.: 19/84., 24/85., 24/86., 35/86., 28/87., 15/88., 10/89., 32/89., 57/89., 25/90., 30/90., 7/91., 11/91., 15/91., 33/91., 16/92
Zakon o mirovinskom osiguranju iz 1998. (N.N., br 102/98., 127/00., 59/01., 47/02.,117/03., 30/04., 177/04., 92/05. i 79/07.
Zakon o pravima hrvatskih branitelja iz Domovinskog rata i članova njihovih obitelji.- N.N., br.108/96., 94/01.
Zakon o pravima iz mirovinskog osiguranja djelatnih vojnih osoba i ovlaštenih službenih osoba.- N.N., br. 128/99., 16/01.
Zakon o pravima i dužnostima zastupnika u Hrvatskom državnom saboru.- N.N., br. 55/00.
Zakon o obveznim i dobrovoljnim mirovinskim fondovima. - N.N., br. 49/99., 63/00., 103/03., 177/04. i 71/07.
Zakon o mirovinskim osiguravajućim društvima i isplati mirovina na temelju individualne kapitalizirane štednje.- N.N., br. 106/99. i 63/00.
Zakon o stažu osiguranja s povećanim trajanjem, N.N., br. 71/99., dopuna 46/2007.,
Deklaracija Svjetske zdravstvene organizacije od lipnja 2006.g. http://ftp.who.int/gb/ebwha/pdf_files/PB2006/P2-en.pdf , posjećeno 18.08.2007.
http://www.hitrorez.hr/dosjei_propisa/3120_zakon_o_stazu_osiguranja_s_povecanim_trajanjem 05.08.2007
Odluka o pokretanju postupka revizije radnih mjesta vozača u javnom cestovnom prometu na kojima se staž osiguranja računa s povećanim trajanjem.- N.N., br. 33/91
Pravilnik o zaštiti radnika od rizika zbog izlaganja azbestu.- N.N., br. 40/07
Pravilnik o zaštiti na radu pri preradi nemetalnih sirovina.- N.N., br. 10/86.
Zakon o vatrogastvu ('Narodne novine', broj 106/99) , Zakon o razminiranju ('Narodne novine', broj 19/96, 86/98 i 64/00) , Zakon o Uredu za suzbijanje korupcije organiziranog kriminaliteta ('Narodne novine', broj 88/01,12/02) Zakon o carinskoj službi ('Narodne novine', broj 67/01) Zakon o sudovima ('Narodne novine', broj 3/94, 75/95, 100/96, 115/97, 131/97, 129/00, 67/01, 5/02, 67/01, 5/02, 101/03, 117/03, 17/04)
Uredba o radnim mjestima ovlaštenih carinskih službenika kojima se staž osiguranja računa s povećanim trajanjem (Narodne novine, broj 142-06.
Zakon o zdravstvenom osiguranju zaštite zdravlja na radu (N.N., br. 85/06.)
Zakon o zdravstvenom osiguranju zaštite zdravlja na radu (N.N., br. 85/06)
Direktiva 89/391/EEC od 12 lipnja 1989., o uvođenju mjera za poticanje poboljšanja sigurnosti i zdravlja radnika na radu (31989L0391)
Nacionalna klasifikacija djelatnosti 2003. – NKD 200 . – N.N., 5203 Nacionalna klasifikacija djelatnosti 2007. – NKD 2007. – N.N., br. 123/03 (i dodatak 1 Metodološke osnove za nacionalnu klasifikaciju djelatnosti - NKD)

MEĐUNARODNI SPORAZUMI I KONVENCIJE:

Sporazum o stabilizaciji i pridruživanju između Republike Hrvatske, sjedne strane, i Europske zajednice i njezinih država članica ,s druge strane (N.N., -Međunarodni ugovori 14/01.)
Konvencija br. 155 u sigurnosti i zaštiti zdravlja na radu i o radnom okruženju (N.N., – Međunarodni ugovori, br. 11/03.)
Konvencija br. 161 o službama medicine rada (N.N., - Međunarodni ugovori br. 2/94.).
Konvencija br. 121 iz 1964. o davanjima za slučaj nesreće na poslu i profesionalnih bolesti (N.N., - MU, br 2/94)